

ACC. N:R M. 15983: 1-11.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *A. Frau Johansson, Hässelholm*
Härad: *V. Göinge* Berättare: " " " "
Socken: *M. Atterväd i Vankiva* Berättarens yrke: *folksamlingare*
Uppteckningsår: *1963* Född år *1897* i *M. Atterväd*

Skogskötsel (enskilda skogar) s. 1-11. LUF 122

1/2-63.

Skriv endast på denna sida.

L W 122

Väst hemman hade 217 tunnland, hade Lidigars tapp 247, och utgjorde så till milt (men $\frac{233}{1024}$ milt.) Det hade endast en "plantering" i min barndom, vilken gick på en "svaja" 1896 st. 97. Den hade varit förut värd. Men såldes en del tallfrön på Hovra delen (högl 2 tunnland) samt några rader med granfrön. Granarna växte mycket säkert och började inte skjuta på närmare förtia efter 20 år. Tallen växte något fortare men skod alltså säkert, och vi gillade inte i tid. So gammalt hade man den inställningen i mattelid, att gran och fur från soeken var rätt värdelöst ^(barnafur) ~~bara~~ en liten plantering (med plantor) växte upp och gav värdelöst virke till reparationen. Nej, bok och al var de värdfulla träslagen. Både för byggnads och städ. Men även björk och al var bra. Både slagen till träskor men björk och al till vagnar och en del till skapt. Till skapt o rivningsmaskin m. m. användes också ask samt lind, och lindbast hade jag till någon gång och kan ha varit sådana till en del nyttig användning. Rosta basten rätt på

Jul 122

1/7 63

L. M. F. 122

pinnarna i "vasslän". Vissa räckor bands med bost. o. r. v.
 I slutet av 1700 talet hade en hel rad bönder (1770-talet): Tute
 röde pochen brutit mot stogs förordningen och kuggit skog
 efter ^{stämpling med} råttmått i stämpling. De ädöndes återplantering
 Jag förmodar att de reste sk. o. bod, ty i nämnda bass-
 skogen fanns inte i pochen i min ungdom. När det bygg-
 des höjdes hela byalaget + stämten till "föreståndarna"
 vilket mest betydde Rote, socken, men även Kåre, Kåre,
 för att hämta bygggrad, timmer till bjälkar och sparrar.
 Kopparst var nästan ackur av sk. Det fanns t. o. med
 lite sparrar i pordiga hus, men ofta stapar och över
 från av bod, särskilt i 1700 talbyggna. Kvarstopen var man
 enän om, ty ~~korv~~ arbetade träget. Gångbrandens östas-
 i socknen på 1670 talet hade man "underhillit" och brände gång-
 varje var, då blev det lite bete och sedan långvärt i flera
 år innan gräsen kom upp igen. Skogsgöringen (av bod) hade
 i Brastops skog varit mycket omfattande på 1840-70 talet

L. N. F. 122

En stavbyggare tillhörde 1910-12, då en del gamla bodar
fattades. Han var g. 1854 hade två konster av sin far (P. Johansson
- Johannes Olsson, kallades Matman, by job. Olsson far hette Olof
Malm). En del mindre god ek huggs i detta sekelhundrades
början, barkades och sålles i Svåla. Tunnan barken sålles
skulle den barkas och huggas i småbitar.

Jag vet alltså, att en del bönder åtvändes att plantera, då
de huggit ek och bod utan utstämpling av kyrkostämman
eller kolkyrkostem, ändå från slutet av 1600 talet, då många
bönder i Matmans socken åtvändes och utgående spottkaff
i Rönge. Men vad else hus de planterade, vet jag inte.
Jag gissar på brökg.

Den äldsta planteringen jag minns var gjord på prästgårdsgården
i Matman (Annerhemmans), förhållan 1880 talet. Då var
det nog bara fjälvrädda skogar av ek, ^{björk. al} och bok med få undan-
tag. Vi började sälja gran och furuplantor hemma 1916 (prästgården
i Matman en stor plantering med plantor 1908). Vi satte

L. U. 7122.

på "jung-myel" efter vävarbetets slut. Det blev förra somras, och
 plantorna växte inte upp utifrån. Stängsel blev inte
 heller satt i tid. Skålar och möttoradlar bestod av det gräs
 som växte upp kring plantorna och skönade denna inte all-
 tid. Först omkring 1924 började vi stänga in och sluta
 med att bota. Tullinmans sattes väl på egendomen hem-
 ma (yta se ovan) 150-160.000 plantor mest gräs & det som sattes
 efter bostadsgård var väl utskytt, men på jungmylen var
 åtgärd oundvårdad tid för upprättelse. Dess ny hade bränt
 i mest 250 år, så det kan inte anses märkvärdigt. 1920
 kontaktade (1920) en del bönder om skogsodling med skogs-
 värdskyrkan. De erhöi även statsbidrag till hjälp för arbetet.
 I början hade man stora "flå-lackor", gjorda av smederna
 J. J. Dahlqvist i Mattaröd att hacka bort jungmylen med.
 Sättarna begagnade endast jungmylen. De hjälptes åt hem-
 ma eller bjöde hjälp. Senare hade man all trätkä och
 sättarna redskap till hjälp.

L. W. T. 122

Växer i socken är förhållanden något annorlunda. I norra
 delen av socknen säi graven sig själv. I södra delen har
 en del planterats i mitten och slutet av 1800 talet och
 en del omkring 1900. Andra delar t. ex. Fullsöders by
 har haft så och bod (björk o. al) och ej vänt behov av
 beurskaj. Både förvädd och plantering har använts.
 En gammal som heter Jöns Christian Segerström (1797 (94?))
 köpte omkring 1870 plantera slag på ett pågående fält
 vid Måla. Senare fick han även ordna sådana planteringar
 o. o. för sin slava än i Kärvåra by (nu Kärveholm sedan 1942).
 Han tillverkade förtjänstans del (se) av något slag för sitt
 arbete. Jag tror att han först hade ut ris (i. d. kvast) på
 fältet och sedan planterade och sådde frön (bägge smeloderna).
 Frön ansågs gå bäst, ty plantskolan hade man ju inte.
 Slaget slog väl ut och nästan på varje hemman, så
 man hade tämplig mark, som kunde användas för bates
 skulld, planterades. Planteringen i Växer är således en

L. O. F. 122

betydligt äldre datum än i Muttaröd. Vankiv socken hörde till större delen under Vankiv gård. När den såldes ut (Tullstorpens by från 1838 och Vankiv by omkring 1860) blev det mest ganska små egen domar, som inköptes av borgare och annat färdigt folk. Hela Vankiv gamla by och större delen av Tullstorpens by blev näst och hemmanen sökte flytta till gamla borgstället för att kunna skyla sig. Först sedan utflytningen gjord, planbereddes någon bostad på dessa hemman och blundom borgarnas åselyckas, förhållanden dessa mestadels blev stannarna betesmarker, 7 Nyboda, som haft utmärkt granskog och tall under stora skovträdet, järnvärd, fanns före 1830 och bod som var "betes lagan" men vid den tiden häjste sig plus böides rättighet att såda övers egen skog, såsom de haft det "under vänska tiden".

Utsläppning av sk. och bod har fört samman. Bönderna i Gånge gård har aldrig varit lagar om utsläppning. De

L. 47122.

De bröt mot den gamla och släppta och återopade som skal-
^{Maltegras} gäddfångst och skaffer. På 1770-talet utövades även fångst-
 skräp för bruket av hemmanägare. Skräpplångsytta. Smått kunde
 de var och varannan boende på den tiden.

"Skräpplång" kunde man inte tala om utom på de stora gårdarna,
 förrän skogvaktaren Otto Lennson ^{Hasselström} började hjälpa till med skräp-
 plandring o skräpplång omkring 1930. Sedan har skogvaktarna
 varit mycket. Lika även har man bildat skräpbrukssamfund
 med egna anställda inom ett visst område. Skräpägareföreningen
 lyder till Lennson jordbrukarnas föreningas över lag, men och
 mer orienterad åt vissa brukar.

I gamla tider tog man ofta ut de bästa träna först, de som
 passade för kullfällor att avverka. Trunkatagen en a två
 stora bokar som vintrens till ved. Celst björk och skräpdrag,
 som stod i vägen. Bokarna, som fälls, var ofta ett par hundra
 år gamla. Man tog sådana, som inte lyckades växa mer, topparna
 och ihåliga. Det tog lång tid att fälla en sådan bok, skundom

1 2 WF, 22
 Hessa Kinnor minnar den jäll med stort bråk.
 Hocksalagen var grovt ledad. Två omgångar "ryska prioner"
 maj 1903-04 komma. De erbjöd mig följa sig. Ena laget tillföll
 åt av de "ganda Linderås" på sagan och gjorde sitt arbete fort och
 bra. De andra gjorde arbetet utan intresse och kunde icke
 sitt yrke (om jag minns rätt kom de två och två och flög på skug-
 gaveln, mor och jag i samma rum). Någon av dem komma
 tyckte inte om att jag lovade dem "läsa hus", men jag
 såg jag aldrig vara rädd. Jag tror nog att kommas dösen
 till jag som stod något på glänt den natten. Jag minns
 att jag under hundhurten i min litetja barndom hade haft en
 kin där snodd knötygrik men den kastades bort i början
 på århundradet. Kanske hade han den då i Västby men
 hade den golvet tror jag berodde på att man räddes
 ohyra. Filarna kväckades och golvet skurades noga efter
 åt.

Vi sålde ingen nämnvärd skog förrän 1912. Den såldes på rot.
 En del hade sågt ut till skolor och skvar. Träden högs

L. NF 122

rätt mycket ved, som förbröts till Tjunga eller Lövåla över en mil
 väster om hättet. Det var ved av bok och björk som såldes i
 famnar. Den brändes först upp i högen. Sannolika borde
 ved till "stationen" både vintertid och sommar. Torparna
 eller smärbråkare högg den på schord. Tricket gällande
 och det behövdes ingen särskild utstämpling. Skottet ut-
 fördes av kvämnanna- eller tremanmalag, två sigade och smidde
 (= högg av grenar) och en kljvde. Det gick åt en hel
 del till till stängsel. Vi gjorde pålar av asp och pil,
 kanor av björk. Tidigare hade man haft "she-gäve"-smältnings-
 gäve (stängsel med stavar och stek-she). Det kljvdes ut av
 lathkljvda bodar. Farfar och längre tillbaka i släkten hade varit
 duktiga att kljva bodstäm, och de tillverknade stolar - även
 sissar - av bok, och far hade omkring 1870 också försökt sig på
 sådant arbete.

Jag tror inte att det var så nära med stagspallningen för.
 Det fanns gott föräd, och man tog vad man behövde.

L. U. F 122

Helt vintars passade man på att svetsa al. Det tog man
 ant på en gång, som dugde till träskor eller till skålar
 och skoppor, tvärligen ibland träskott och så. Träskott till
 verkstads av flera i Mattevads socker, för hade gjort sådana
 och skulptur inar (för länna), vädjernas för vädjernas,
 samling, förvård sandsten (krossad) till skulpturerna. Jag
 har för mig att sådana alster var gjorda i al. Tursojerna fick
 karparna ha till bränsle enligt kontingen, men de ville gärna
 ha någon bad och så.

Skopparna med fröding som väl knappast förtän i
 samband med J. U. Friörens uppvisning i bygden, omkring
 1927-28. Skopparna föreningen på 1930-talet. Ingen när-
 skild föregångsman minns jag från Mattevad. I Sandvika
 var väl Anton Andersson i Skopparn, som om 1880, gamla
 verksam man först 1930-40-talet.

I händelse av att någon punkt behövs kompletteras,
 kan jag göra det.

U 122

Att få en stor "skovög" var ett naturligt arbete. Lagen ville komma på sned och det förvånade. Ålyst och utställning, om det skulle gå. En grube, som jag sågade ihop med en gång sa, att om påskdagen flyttade sig två tum i timmen så ska inte arbetet i sig självt ("två tom i timmen å du ante evl"), det hade han hört äldre personer säga. Men första gången jag var med om ett sådant arbete, jag var kanske 15 år, tyckte jag det var tråkigt. Vi hade ingen varm dryck med oss och smörgåsar var fröna i vinterhylen, och frosterna hade väl också gått i track. Men äldre bror var stark och utställning. När liksom fick med skofskan i snön och obglattat stänk omkring, hade även detta sin ljusning, som man inte lätt glömmas bort. I stoharna betade vi gärna efter "pugashinn" (= tramp i springorna) som användes, när man "tatte fj" i spiset, och då vi sprängde stou för att spara på skivintid. Det hade tidigare använts - förstås - då de lände med flinta. Länden kom jag ihåg (1842), och de hade i hans barndom skivdom tytt sig med såvdrstickar i en klyka.